

JOAQUIM MOLAS

La Fundació Mercè Rodoreda
i la commemoració
del centenari del naixement

Mercè Rodoreda, que va néixer a Barcelona, avui, fa cent anys, és un dels capitals més sòlids de la literatura catalana contemporània. D'una banda, respon de l'obra amb una vida apassionada i apassionant, a meitat de camí de la ruptura més violenta i del replegament interior més sever, i per tant, plena de llampecs i clarobscurs, i de l'altra, la seva obra, fruit d'una gran capacitat d'observació i de fabulació, és, a la vegada, la narració d'una història i una construcció verbal vàlides, cada una, per ella mateixa, vull dir: per les virtuts de l'acció i dels personatges que la viuen i per les d'un discurs ple de replecs, de flexions i d'insinuacions. D'aquí que, amb Ramon Llull i Joanot Martorell, sigui un dels nostres autors més universals i que ho sigui no sols en els nuclis acadèmics més allunyats, des dels de Nord-amèrica fins als de Nova Zelanda, passant pels de Barcelona o Madrid, sinó també entre els lectors anònims d'una trentena de llengües. I d'aquí que permeti, sense trair-la, de jugar tota mena de jocs. Més exactament: de barrejar els aspectes més acadèmics amb els més populars. I de servir d'instrument, com somniava, per donar a conèixer al món la seva llengua i la seva cultura. Ho va dir sense embuts en una entrevista: «m'hagués agradat que la meua obra fos important, importantíssima a nivell dels més grans escriptors del món, i no per mi, que en aquest sentit no tinc la menor vanitat personal, sinó perquè la seva importància hauria revertit sobre el país». Així, tenint en compte aquesta obertura de compàs, la Comissió Tècnica de la Fundació de l'IEC que porta el seu nom va començar a preparar la commemoració del centenari al llarg del curs 2005-2006 i a poc a poc va anar definint uns objectius i una estratègia que van quedar perfectament fixats quan, el mes de juliol del 2007, el president del seu Patronat i el conseller de Cultura i Mitjans de Comunicació van signar un conveni per sumar, sota una sola divisa, la d'Any Rodoreda, els seus esforços amb els de la Institució de les Lletres Catalanes i l'Institut Ramon Llull. I, a partir d'aquesta suma, es va elaborar conjuntament un pla de treball les línies mestres del qual van ser

presentades, el mes d'octubre del 2007, en el si de la Fira de Frankfurt i, de manera quasi simultània, amb un fullet dissenyat per l'estudi Saura-Torrente que, en dues edicions successives, ha assolit un tiratge de deu mil exemplars i amb un web que, renovat dia a dia, ha rebut fins ara unes vint-i-cinc mil visites.

Des del primer moment, la Fundació, i amb ella, la Institució i l'Institut Ramon Llull es van proposar, d'una banda, organitzar uns actes centrals i, de l'altra, impulsar i ajudar totes les iniciatives espontànies que anessin sorgint sobre la marxa, fossin del color que fossin, sempre que oferissin un mínim de garanties. Amb un objectiu: l'estudi i la difusió de la figura i l'obra de l'escriptora no sols a Catalunya, sinó també, i sobretot, fora de Catalunya a través de simposis, conferències, taules rodones, exposicions, publicacions, representacions teatrals, lectures públiques, itineraris per la geografia de l'autora i les propostes didàctiques més variades. Com he dit, l'Any Rodoreda va ser presentat a Frankfurt, on el nom de la novel·lista era, des de feia temps, un valor conegut i reconegut. De fet, el 1967, en plena canícula franquista, es va dissenyar, per aprofitar la finestra de la fira, un ambiciós projecte de llançament internacional de les lletres catalanes, sota els auspicis de la secció catalana de l'INLE, que no recordo per quines raons es va perdre a mig camí. Per engegar-lo, un equip de crítics va triar els dos escriptors en plena producció de més impacte, un poeta, Espriu, i una novel·lista, Rodoreda. I va planejar uns petits quaderns amb textos traduïts a l'anglès i al francès, que, en perdre's la iniciativa, van quedar congelats i que conservo entre els meus papers. La Rodoreda, però, hi va anar entrant pel seu compte i de manera natural de la mà de la Suhrkamp. I, el 1991, amb motiu de ser invitada oficialment la cultura espanyola, la producció rodorediana va figurar no sols en la part del pavelló consagrat a les lletres catalanes, sinó, i de manera especial, a l'estand de la Suhrkamp, que la va destacar com una de les seves estrelles de l'any i li va dedicar un plafó amb una gran fotografia.

L'Any Rodoreda va ser inaugurat al Teatre Nacional de Catalunya amb una adaptació de *La plaça del Diamant*, realitzada per Josep M. Benet i Jornet, i serà clausurat, si més no oficialment, també al Teatre Nacional, amb una adaptació musical d'una altra novel·la, *Aloma*, a càrrec de la companyia Dagoll Dagom. I, entre una estrena i l'altra, s'ha desenrotllat el gros de l'any, que encara està en plena bullida i que ha tingut com a punts centrals el congrés que acaba de tenir lloc en aquesta mateixa sala i en el qual han intervingut, a més dels especialistes catalans, alguns dels més reconeguts de Nord-amèrica, França i Polònia. La publicació per primer cop de l'obra completa, epistolari inclòs, distingint amb cura la «canònica» de la de joventut que, en el seu dia, va ser rebutjada per l'autora o de la que, a l'hora de la mort, va deixar inacabada. I, finalment, les traduccions, entre elles, les darreres publicades per la Suhrkamp i Gallimard, i les edicions d'obres soltes dutes a terme pel Club Editor i per Edicions 62, una d'elles, rigorosament inèdita, el copiós epistolari creuat amb Joan Sales.

Fora de Catalunya, s'han fet actes en un arc que va de Nova York i Buenos Aires a Amman, Pequín i Melbourne, passant per Frankfurt, Berlín, París, Brussel·les, Londres, Madrid i Pisa. La universitat de Nova York, per exemple, amb una càtedra que porta el nom de la novel·lista, té en projecte una taula rodona sobre la seva figura. La University of Jordan i l'Institut Cervantes d'Amman han organitzat, cada un, pel seu costat, una conferència i, per la seva part, l'Institut de Pequín té previstes unes jornades sobre els tres autors espanyols contemporanis més traduïts al xinès mandarí, un d'ells, la nostra Rodoreda. A Frankfurt, a més de l'acte de llançament de l'Any, l'actor Thomas Brückner va presentar i llegir fragments de la versió alemanya de *Quanta, quanta guerra*, publicada per la Suhrkamp, amb la qual aquesta ja ha incorporat al seu catàleg el total de l'obra canònica. A París, el 2 de juny, es va fer al paranimf de la Sorbonne, un acte solemne amb una conferència de la professora Rosa Corredor, de la Université Stendhal, de Grenoble. I es preveu un itinerari comentat pels llocs on va viure la Rodoreda,

i com a final, un acte solemne de presentació d'una nova traducció de *Quanta, quanta guerra* i *La mort i la primavera*, a compte de la casa Gallimard. Per la seva banda, les universitats de Pisa i de Florència han dut a terme, conjuntament, un simposi amb intervencions d'especialistes italians i catalans. I a Madrid, a més d'un acte al Teatro Español, amb la participació d'Ana Belén, que va llegir alguns fragments rodooredians, hi ha en curs una exposició, «Rodoreda, espejo de lenguas», en el Centre Cultural Blanquerna sobre la difusió internacional de la seva obra, i estan en preparació diverses conferències organitzades per l'Institut Ramon Llull, per la UNED i previsiblement per la Residencia de Estudiantes. A més, la revista *Turia*, de Terol, ha aplegat en el número 87 un voluminós dossier, que ha estat presentat públicament a la Fundació Caixa Catalunya. Finalment, pel fet de ser un Estat amb carnet propi i malgrat formar part de la geografia lingüística catalana, cal col·locar dins aquest mateix sarró, el Principat d'Andorra, que ha contribuït amb dos cicles de conferències, un, a la primavera, inaugurat amb la presentació d'un estudi de Roser Porta sobre els inicis no canònics de la Rodoreda, publicat per la Fundació, i un segon, aquesta tardor; i, entre un cicle i l'altre, amb la reposició de la mostra «Mercè Rodoreda, una poètica de la memòria», que el 2002 va impulsar el Círculo de Bellas Artes, de Madrid, i que, des d'aleshores, ha anat donant voltes per diverses poblacions espanyoles i catalanes.

Per definició, en les activitats a Catalunya, molt variades, han participat tots els estudiosos rodooredians, ni que fossin més o menys ocasionals. Deixant de banda les que, en el curs d'aquesta exposició, ja he tingut ocasió de subratllar, destacaré el simposi de traductors fet en aquesta mateixa sala, les deu conferències organitzades a l'Ateneu, que han estat repetides en diverses poblacions del país, des de Tortosa i Ciutat de Mallorca fins a Perpinyà, les cinc organitzades per l'Aula d'Humanitats del Centre Cultural la Mercè, de l'Ajuntament de Girona, i les cinc sobre «Rodoreda i la guerra» organitzades per l'Ajuntament de Barcelona. Quatre grans exposicions, una al Palau Robert sobre els objectes i

els personatges rodoredians, una segona, a la Pedrera, sobre la pintura, una tercera, amb les il·lustracions originals d'Albert Ràfols-Casamada, al Centre Cultural Fundació Círculo de Lectores, i una darrera, al Palau de la Virreina sobre un projecte cinematogràfic frustrat, el de *La mort i la primavera*, d'Agustí Villaronga. Tres estrenes teatrals, una, el mes de juliol, al Festival del Grec, pensada i dirigida per Carlota Subirós, *Rodoreda. Un retrat imaginari*, una segona, el mes de setembre, al Teatre Borràs, de Barcelona, d'una adaptació d'*Un dia* i de *Mirall trencat*, dirigida per Ricard Salvat i signada per ell i Manuel Molins, i una darrera, a la Universitat d'Alacant, de *L'home perla*, per la Companyia Ferroviària. I la lectura pública al Parlament de Catalunya d'uns fragments de la novel·lista, completada per un concert de l'Orquestra de Cambra de l'Empordà, amb l'estrena d'una versió simfònica de *La plaça del Diamant*, de Ramon Muntaner.

Paral·lelament, l'Any s'ha projectat sobre el món específic de l'educació i ha buscat, i ha aconseguit, no sols la participació dels nous sistemes d'informació, de creació i divulgació, sinó també dels populars més tradicionals. Així, ha fomentat, a través de la conselleria d'Educació, cursos i itineraris per a mestres i professors, que al seu torn els han divulgat entre els seus estudiants, ha convocat premis per a treballs de recerca de batxillerat, ha promogut una biografia per a infants, il·lustrada per Pilarín Bayés i distribuïda a totes les escoles del territori lingüístic, i per iniciativa del Centre Cultural la Mercè, de l'Ajuntament de Girona, una exposició de «contes dibuixats». D'altra banda, ha tingut una presència més o menys discreta a la premsa escrita i, amb reposicions, entrevistes i taules rodones, a la ràdio i a la televisió, que no val la pena de detallar. Hi ha previst un documental de Diagonal TV, dirigit per Sílvia Munt, i ja se n'ha realitzat un, sota els auspicis de la Diputació de Girona, sobre *Mercè Rodoreda i Romanyà de la Selva*, obra de Josep Culler. I ha saltat amb decisió al món d'internet: «Lletra», l'espai virtual de literatura catalana de la Universitat Oberta de Catalunya, hi ha publicat, amb el títol «Mercè Rodoreda,

joc de miralls», una exposició virtual interactiva. O s'hi han produït intervencions de tots colors, com, per posar un sol cas, un debat entre joves novel·listes sobre la «vigència» actual de l'autora. En un altre sentit, s'han organitzat i repetit lectures públiques de les seves obres, i sobretot, dos itineraris comentats al llarg de la geografia personal de la Rodoreda, un, a Barcelona, i l'altre, a Romanyà de la Selva, aquest, amb l'obertura permanent d'un petit espai monogràfic i una senyalització, gràcies al Consorci de les Gavarres, amb frases tretes de les seves obres. Per acabar, el gremi de jardiners li ha dedicat una jornada. La Festa Major del barri de Gràcia, de Barcelona, que, amb el de Sant Gervasi, va convertir en un dels grans mites de les lletres catalanes contemporànies, hi ha contribuït amb la dedicació d'un carrer, el d'Igualada, i amb una mostra de fotogrames de la versió de *La plaça del Diamant*, feta per Francesc Betriu, i amb la projecció de la sèrie de TVE. I, sense moure'ns del món popular tradicional, algunes companyies de teatre *amateur*, com les de Sant Joan de les Abadesses o la de l'Ateneu de Sant Andreu de Palomar, han escenificat diversos fragments narratius i la Benet Escriba, de Sant Feliu de Guíxols, ha representat una de les seves peces més conegudes, *La senyora Florentina i el seu amor Homer*, i l'ha escampada per la comarca.

Per a un programa tan ambiciós com aquest, la Fundació Rodoreda, que, des que es va constituir el 1992, s'ha sostingut, fora d'alguna excepció, amb els drets d'autor, modestos i oscil·lants, de la novel·lista, gràcies als quals ha pogut realitzar les seves publicacions i convocar anualment els seus premis i ajuts d'investigació, ha disposat no sols dels recursos humans i econòmics de la Generalitat de Catalunya, i en particular, del Departament de Presidència i de les conselleries d'Educació i de Cultura i Mitjans de Comunicació i, més en concret, de l'Institut Ramon Llull, del Palau Robert, de la Institució de les Lletres Catalanes i del Teatre Nacional, sinó també de les aportacions econòmiques puntuals d'altres institucions oficials, com la Sociedad Estatal de Commemoraciones Culturales, adscrita al Ministerio de Cultura, de Madrid, o privades, com la Fundació Caixa

Catalunya, de Barcelona. I, a la vegada, ha pogut sumar al conjunt de les seves activitats les organitzades, sota el seu impuls, o no, i finançades per les quatre Diputacions de Catalunya, per l'Institut Cervantes i per diversos ajuntaments, com, i per raons òbvies, els de Barcelona i Santa Cristina d'Aro, les dues residències catalanes més emblemàtiques de l'autora. A tots ells i a tots els qui, de prop o de lluny, hi han participat, des dels especialistes fins als gestors de les diverses institucions, i de manera especial, a la secretària de la Comissió Tècnica, vull agrair-los, en nom de la Fundació, el seu interès i la seva generosa disponibilitat.

JOAQUIM MOLAS

Membre de l'Institut d'Estudis Catalans

i de la Comissió Tècnica de la Fundació Mercè Rodoreda